

Strategi

• **Program**

Plan

Policy

Riktlinjer

Regler

Borås Stads
**Program för
nationella minoriteter**

Borås Stads styrdokument

Aktiverande

STRATEGI – avgörande vägval för att nå målen för Borås

PROGRAM – verksamheter och metoder i riktning mot målen

PLAN – aktiviteter, tidsram och ansvar

Normerande

POLICY – Borås Stads hållning

RIKTLINJER – rekommenderade sätt att agera

REGLER – absoluta gränser och ska-krav

Fastställt av: Kommunfullmäktige

Datum: 26 september 2019

För uppföljning och revidering ansvarar: Arbetslivsnämnden

Dokumentet gäller för: Arbetslivsnämnden, Fritids- och folkhälsonämnden, Förskolenämnden, Grundskolenämnden, Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, Individ- och familjeomsorgsnämnden, Kulturnämnden, Sociala omsorgsnämnden, Vård- och äldreomsorgsnämnden

Dnr: KS 2019-000508

Dokumentet gäller till och med: 2023

Program för nationella minoriteter

Borås Stads vision

2025 är Borås staden där social, etnisk och kulturell mångfald driver utvecklingen framåt. I Borås Stad är vi delaktiga i stadens utveckling och här bestämmer vi över våra liv. I Borås finns samspel och mångfald. Här finns lika möjligheter för alla människor.

I det här programmet beskrivs hur Borås Stad ska medverka till att personer som bor i Borås och som tillhör Sveriges nationella minoriteter ska kunna uttrycka, utveckla och vara stolta över sin nationella tillhörighet och identitet. Hur Borås Stad ska arbeta för att personer ur de nationella minoriteterna kan vara delaktiga i och ha inflytande över stadens utveckling på lika villkor med alla andra invånare i staden. Hur Borås Stad kan bidra till att de nationella minoriteterna upplever lika möjligheter som alla andra att vara den de är och leva sitt liv som de önskar. Hur Borås Stad ska arbeta för att de nationella minoriteternas rättigheter efterlevs, kulturerna och minoritetsspråken stärks och bevaras.

Bakgrund

I Sverige finns det fem nationella minoriteter; judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalningar. Det finns också fem minoritetsspråk; jiddish, romani chib, samiska, finska samt meänkieli. Flera av dessa språk innehåller i sin tur olika varieteter som kan skilja sig mer eller mindre åt. Gemensamt för minoriteterna är att de har befolkat Sverige under flera hundra år och har långa historiska band till landet. De har en uttalad samhörighet och identitet och en egen religiös, språklig och/eller kulturell tillhörighet samt en vilja att behålla sin minoritetsidentitet. Samerna har förutom status som nationell minoritet även status som urfolk. Historien är ett viktigt skäl till att det finns ett särskilt juridiskt skydd för nationella minoriteter. Rasbiologi, rasism och diskriminering mot de nationella minoriteterna är ett arv vi måste göra upp med.

Sveriges minoritetspolitik

I grunden handlar den svenska minoritetspolitiken om mänskliga rättigheter och om allas lika värde. Minoritetspolitikens syfte är att ge skydd för de nationella minoriteterna, att stärka deras möjligheter till inflytande och att stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande.

Lagstiftning

2009 antogs en ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk med syfte att stärka de nationella minoriteternas rättigheter. I lagen finns ett antal grundläggande skyldigheter för kommuner, landsting och andra förvaltningsmyndigheter som gäller alla nationella minoriteter i hela landet. För att stärka den nuvarande lagstiftningen har regeringen beslutat om en förstärkning av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk¹. Lagförslagen trädde i kraft den 1 januari 2019.

¹ SFS 2018:1367

Utöver grundskyddet finns ett förstärkt skydd i förvaltningsområden. Borås Stad tillhör förvaltningsområde för finska vilket medför specifika rättigheter för den sverigefinska minoriteten.

Självidentifikationsprincipen

Det är varje enskild individ som själv avgör om han eller hon anser sig tillhöra en eller flera nationella minoriteter. Eftersom tillhörigheten baseras på självidentifikation kan samhället inte ställa krav på att någon ska styrka sin tillhörighet till en eller flera nationella minoriteter.

De nationella minoriteterna i Borås

I Borås Stad finns samtliga fem nationella minoriteter representerade i varierande omfattning. Då det inte är tillåtet att föra statistik som grundar sig på människors etniska tillhörighet eller språk går det inte att exakt säga hur många personer från respektive nationell minoritet som finns i Borås.

Så här ska Borås stad tillgodose de nationella minoriteternas rättigheter

Organisation och ansvar

Borås Stad ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor. Arbetslivsnämnden har samordningsansvaret för Borås Stads arbete med att tillgodose de nationella minoriteternas rättigheter. Minoritetslagstiftningen omfattar också alla så kallade förvaltningsmyndigheter vilket innebär att de utav kommunens nämnder, förvaltningar och bolag som berörs av lagstiftningen ska arbeta för de nationella minoriteternas rättigheter. Målen för nationella minoriteter ska genomsyra verksamheten.

Information

En viktig del i lagstiftningen är att minoriteterna får information om sina rättigheter. Borås Stad har som målsättning att varje person i Borås, som identifierar sig så som tillhörande någon av de nationella minoriteterna, ska ha kunskap om sina rättigheter enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Borås Stad ska informera minoriteterna om sina rättigheter. Information ska lämnas generellt om den gällande lagstiftningen och specifikt kring de berörda områdena utbildning, äldreomsorg och kultur. Kommunala nämnder och bolag ansvarar för att verksamhetsspecifik information lämnas till de nationella minoriteterna.

Information ska lämnas muntligen och skriftligen i personliga kontakter och via webben. Information ska om möjligt lämnas även på minoritetsspråken.

Samråd

En grundpelare i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk är samrådsförfarandet. De nationella minoriteterna ska ges tillgång till olika nationella, regionala och lokala dialogforum på likvärdiga villkor som majoritetsföreträdare. Samråd ska i detta sammanhang tolkas som att det ska föras dialog mellan myndigheter på olika nivåer och de nationella minoriteterna. Det är av vikt att förtydliga att då man i lagen inte längre använder ”representanter för nationella minoriteter” innebär detta att samråd ska hållas inte bara

med föreningar utan även med enskilda individer eller grupper som exempelvis föräldrar till barn i skolan. Likaså ska samråd med barn och unga ha ett särskilt fokus och anpassas efter barnens och de ungas behov. Genom samråd och delaktighet ska minoriteterna ges reellt inflytande över frågor som berör dem. Borås Stad ska även samråda med de nationella minoriteterna kring övergripande och strategiskt minoritetsarbete. Det är varje berörd verksamhet som samråder med de nationella minoriteterna och tillsammans anpassar formerna för samrådet. För att de nationella minoriteternas synpunkter verkligen ska kunna beaktas i myndigheternas beslutsfattande bör samrådet påbörjas i ett skede där det fortfarande är möjligt att påverka ett kommande beslut.

Kärnområden

Revitalisering av minoritetsspråken

Språkrevitalisering handlar om att hindra ett språks tillbakagång eller att återuppliva ett språk som nästan ingen talar längre. De nationella minoritetsspråken, som är en del av det svenska kulturarvet, ska kunna bevaras och utvecklas som levande språk.

En nyckelfaktor för att minoriteterna ska kunna bevara och utveckla sin kultur är att individerna har tillgång till och kunskap om sitt språk. Genom aktiva revitaliseringsinsatser kan de åter bli levande språk som används och utvecklas. Avgörande för en framgångsrik språkrevitalisering är att barnen ges möjlighet att lära sig minoritetsspråken. Utan ett aktivt engagemang från minoriteterna själva kan ingen språkrevitalisering ske. Borås Stad ska stödja och lyfta minoriteternas egna engagemang genom insatser för språkrevitalisering.

Borås Stad ska stödja språkrevitalisering bland annat genom att:

- erbjuda modersmålsundervisning på minoritetsspråken
- erbjuda stöd i utvecklingen av det nationella minoritetsspråket i förskolan
- lämna information om minoritetslagstiftningen och minoriteternas rättigheter på minoritetsspråken utöver det svenska språket
- tillgängliggöra litteratur på minoritetsspråken på stadens bibliotek

Förskola

Enligt läroplanen för förskolan² ska medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Barn lär i de vardagliga aktiviteterna, i lek och i skapande verksamhet.

Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska särskilt främjas och detta bör göras i samråd med både barnen och vårdnadshavaren. Barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem ska understödjas och formerna för detta anpassas till deras förutsättningar.

I varje förskola där det finns barn med annat modersmål än svenska och som hör till de nationella minoriteterna ska aktiviteter, arbetssätt, miljö och material anpassas till barnens behov. Särskilda åtgärder som tvåspråkig personal, modersmålsstödjare, kulturstödjare med mera kan vara viktiga komplement men ska inte ersätta förskolepersonal med språk- och kulturkompetens. Det gäller i samtliga förskolor. Även barnens föräldrar är en viktig tillgång och resurs för förskolan i detta avseende. Borås Stad har som finskt förvaltningsområde en utökad skyldighet att särskilt tillfråga vårdnadshavare som ansöker om förskoleplats för sitt barn om de önskar plats i förskola på finska.

² LPFÖ 2018

Grundskola

Den som tillhör en nationell minoritet ska ges möjligheter att lära sig, utveckla och använda sitt minoritetsspråk. Det allmänna ska här ta ett särskilt ansvar för att skydda och främja minoritetsspråken. Modersmålsundervisningen är en viktig del i språkrevitaliseringen.

Modersmålsundervisning ska erbjudas för elever som begär det även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet. Skolan har ett utökat ansvar att erbjuda modersmålsundervisning till elev som är berättigad till undervisning på något av minoritetsspråken. Det räcker att en elev i kommunen önskar undervisning på modersmålet. Grundläggande kunskaper i modersmålet för nationella minoriteter kan heller inte längre krävas.

Som en konsekvens av ovanstående skall Borås Stad i sina rekryteringsprocesser särskilt framhålla flerspråkighet som en merit med särskilt fokus på nationella minoritetsspråk. Andra lösningar kan vara fortbildning av personal, kompletterande utbildningar och övriga insatser såsom till exempel fjärrundervisning för att möjliggöra revitalisering av dessa språk.

Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska särskilt främjas och detta bör göras i samråd med både barnen och vårdnadshavaren. Barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem ska understödjas och formerna för detta anpassas till deras förutsättningar.

Gymnasieskola

Elever har rätt till undervisning i jiddisch, finska, meänkieli, romani chib eller samiska även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Undervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska anordnas även om endast en elev önskar det.

Eleven behöver dock ha goda kunskaper i språket för att vara berättigad till undervisning i kurserna i modersmål. Det blir därför viktigt att språkkedjan från förskoleverksamhet till och med grundskolans sista år inte bryts utan hålls levande.

Alla elever ska ha kunskap om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia

Enligt läroplanen för grundskolan och gymnasieskolan ska varje elev ha kunskap om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia. Detta gäller alla barn och unga i skolan, oavsett om man tillhör någon av de nationella minoriteterna eller inte.

Äldreomsorg

Enligt den stärkta lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk har regeringen tagit beslut om att kommunerna ska erbjuda äldreomsorg på minoritetsspråk, helt eller till "väsentlig" del, om kommunen har tillgång till personal med sådana språkkunskaper. Detta gäller numera även jiddisch och romani chib. Förenat med detta beslut ska kommunerna även verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i det/de minoritetsspråk där detta behövs i omvårdnaden av äldre människor. Där det finns behov ska Borås Stad eftersträva att rekrytera personal som behärskar minoritetsspråken och besitter kulturella kunskaper, samt i sina rekryteringsprocesser särskilt framhålla flerspråkighet och kulturkännedom som en merit med särskilt fokus på nationella minoritetsspråk och dess kulturer.

Andra lösningar kan vara fortbildning av personal och/eller kompletterande utbildningar. Det är också kommunens skyldighet att informera den som ansöker om bistånd inom ramen för äldreomsorgen om möjligheterna till äldreomsorg på minoritetsspråk. De äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet ska särskilt beaktas. Många av de som idag tillhör gruppen av seniorer och som tillhör någon av de nationella minoriteterna, bär på trauman och/eller har varit extra utsatta. Det är inte ovanligt att sådana minnen åter väcks till liv när man blir äldre. En förståelse och kunskap om de nationella minoriteternas historia är därför extra viktig hos den personal som arbetar med denna målgrupp. Kunskap om traditioner, högtider, mat, litteratur med mera är också viktig. Kultur- och språkkunskap medför en ökad trygghet för individen.

Kultur

Det är de allmännas skyldighet att skydda och främja utvecklingen och upprätthållandet av de nationella minoriteternas kulturella identitet. Särskilt ska barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket främjas och de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet säkerställas. Borås Stad ska därmed inom sina verksamheter arbeta för att främja de nationella minoriteternas språk och kultur.

Borås Stad ska också på andra sätt inom sina verksamheter verka för att synliggöra och bidra till kunskap om de nationella minoriteterna i Borås.

Särskilt ansvar inom detta område har Kulturnämnden med sina bibliotek att synliggöra och bidra till kunskap om de nationella minoriteterna i Borås samt förstärka sitt utbud av litteratur, tidskrifter och annan media på de nationella minoritetsspråken och om de nationella minoriteterna. Biblioteken har en egen lagstiftning som också den lyfter deras uppdrag gentemot de nationella minoriteterna.

Stadens kulturliv ska vara en angelägenhet för alla, och därigenom spegla och inkludera de nationella minoritetsspråken och de nationella minoriteterna.

Stadens egna kulturinstitutioner ska spegla de nationella minoritetsspråken samt de nationella minoriteternas historia och kultur.

Finskt förvaltningsområde

I Borås bor det närmare 14 000 invånare (2017) med sverigefinsk bakgrund. Borås Stad valde att frivilligt ansluta sig till det finska förvaltningsområdet år 2010. Att en kommun ingår i det finska förvaltningsområdet innebär förstärkta rättigheter för den sverigefinska minoriteten i staden, och dessa rättigheter regleras i Lag om nationella minoriteter. Borås stad mottar ett statsbidrag som ska täcka de extra utgifter som skyldigheterna enligt lagen för med sig.

En kommun som ingår i ett förvaltningsområde ska kunna kontaktas muntligt och skriftligt på det förvaltade språket och få svar på sina frågor på samma språk, och i övrigt ska kommunen sträva efter att anställa personal med kunskaper i språket. Kommunen ska erbjuda samtliga personer som söker förskoleplats och äldreomsorg plats i en verksamhet som bedrivs helt eller till väsentlig del på det förvaltade språket. Dessutom ska äldreomsorgen se till att de äldre har möjlighet att behålla sin kulturella identitet. En förvaltningskommun bedriver samråd med den aktuella minoriteten i frågor som rör dem.

När en kommun ansluter sig till ett förvaltningsområde gör även länets landsting/region det. Kommun såväl som landsting får ett statsbidrag för merkostnader. Att ansluta sig till Förvaltningsområde innebär att man höjer ambitionsnivån. Borås Stad

bedriver minoritetsservice, dit sverigefinska invånare kan vända sig för att få hjälp med kommunärenden på finska. I de fall ett ärende ligger på en annan myndighet kan minoritetsservicen vara behjälplig med att rådge, hänvisa samt arbeta för att individen får den hjälp den har rätt till från berörd myndighet. Borås Stad bedriver återkommande samråd med den sverigefinska minoriteten i olika former, baserat på de behov som finns. Syftet med samråden är att den sverigefinska minoriteten ska få möjlighet att föra en dialog med Borås Stad i frågor som rör dem. Frågor och synpunkter som lyfts i dessa sammanhang förs vidare i Borås Stads organisation enligt den framtagna modellen.

Borås Stad erbjuder alla vårdnadshavare som söker förskoleplats åt sina barn plats i en förskoleverksamhet som bedrivs helt eller till väsentligt del på finska. Dock ska strävansmålet vara att verksamheten bedrivs helt på finska. Likaså erbjuds alla som ansöker om äldreomsorg verksamhet som bedrivs helt eller till väsentlig del på finska. Borås Stad strävar efter att kunna erbjuda öppen förskoleverksamhet på finska. Borås Stad strävar även efter att kunna erbjuda öppen fritidsverksamhet på finska.

Strategi för romsk inkludering 2012 – 2032

Den 16 februari 2012 beslutades en samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering under 2012 – 2032. Strategin ska ses som en förstärkning av minoritetspolitiken som gäller för de fem nationella minoriteterna judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Det övergripande målet för strategin är att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är ickerom.

Strategin innehåller mål och åtgärder inom flera verksamhetsområden:

- Utbildning
- Arbete
- Bostad
- Hälsa, social omsorg och trygghet
- Kultur och språk
- CIVILSAMHÄLLET

Borås Stad har sökt och blivit beviljat bidrag för att utveckla arbetet med romsk inkludering och har därmed uttryckt en vilja att arbeta särskilt med strategin för romsk inkludering 2012 – 2032.

Borås Stad ska aktivt arbeta med att följa regeringens strategi för romsk inkludering 2012 – 2032 samt de lagar och planer som berör romernas rättigheter.

Borås Stad bedriver minoritetsservice där romer kan få hjälp och stöd som en viktig del av Brobygggarverksamheten. Brobyggarens roll handlar om att bygga upp förtroendet mellan myndigheter och individen, att minska förtroendeklyftan genom olika stödfunktioner. En grundpelare i arbetet med romsk inkludering bygger på ett fungerande samråd där alla romska grupper finns representerade och en strävan efter en jämn ålders- och könsfördelning. Samråd hålls regelbundet.

Arbetslivsnämnden ansvarar för samordning av allt arbete som rör Romsk inkludering i Borås Stad.

Uppföljning och revidering

Med detta övergripande program som grund ska Arbetslivsnämnden, Fritids- och folkhälsonämnden, Förskolenämnden, Grundskolenämnden, Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, Individ- och familjeomsorgsnämnden, Kulturnämnden, Sociala omsorgsnämnden, Vård- och äldrenämnden i samråd med respektive nationell minoritet ta fram aktivitetsplaner för minoritetsgrupperna, alternativt göra ett tillägg i redan existerande aktivitetsplaner som specifikt rör de nationella minoriteterna. Hur samrådsförfarandet går till får respektive verksamhet tillsammans med berörda nationella minoriteter själva forma. Aktivitetsplanerna ska, utifrån den nationella minoritetslagstiftningen, definiera minoritetens behov och önskemål samt beskriva vilka åtgärder/aktiviteter som ska genomföras och ansvar för dessa. Aktivitetsplanen kan vara ett- eller flerårig allt utifrån behov.

Arbetslivsnämnden ansvarar för att årligen följa upp arbetet kring nationella minoriteter samt lämna förslag på ett reviderat program vart fjärde år.

BORÅS
STAD

Postadress 501 80 Borås **Besöksadress** Stadshuset, Kungsgatan 55
Telefon 033-35 70 00 **e-post** boras.stad@boras.se **Webbplats** boras.se